گزارش خبر
NEWSREPORT

کد خبر: ۵۳۶۵۹۵
پنج شنبه ۵ آذر ۱۴۰۵ ۸:۵۹

اتهام شیمیایی اسرائیل علیه ایران؛ چرا اسناد ادعایی پس از سال‌ها علنی شدند؟

اظهارات تازه وزیر دفاع اسرائیل درباره توسعه تسلیحات شیمیایی در ایران، بار دیگر پرونده‌ای حساس را به کانون توجه رسانه‌ها برده است؛ پرونده‌ای که اسرائیل مدعی است بیش از یک دهه از آن اطلاع داشته و بخشی از اسناد مرتبط با آن را در جریان دستیابی به آرشیو هسته‌ای ایران در سال ۲۰۱۸ پیدا کرده است. با این حال، هنوز جزئیات قابل ارزیابی این اسناد منتشر نشده و پرسش مهمی درباره زمان‌بندی طرح این اتهام وجود دارد: اگر چنین اطلاعاتی سال‌ها در اختیار اسرائیل بوده، چرا اکنون و در شرایطی که مقام‌های این کشور از احتمال اقدام نظامی علیه ایران سخن می‌گویند، علنی شده است؟<;br&#۴۷>

پایگاه اطلاع رسانی دریا و نفت: اسرائیل کاتس، وزیر دفاع اسرائیل، روز سه‌شنبه ۳ آذر مدعی شد ایران در حال توسعه تسلیحات شیمیایی است و اسرائیل اجازه نخواهد داد تهران به توانایی عملیاتی در این زمینه دست پیدا کند. کاتس درباره محل فعالیت‌های ادعایی، نوع مواد یا عوامل شیمیایی، سطح پیشرفت برنامه و شواهد مشخصی که مبنای این ارزیابی قرار گرفته‌اند، توضیحی ارائه نکرد. او در عین حال، به گفته گزارش جروزالم پست، تأکید کرد که ایران در حال حاضر توانایی حمله به اسرائیل با چنین تسلیحاتی را ندارد و هدف مورد اشاره، جلوگیری از دستیابی ایران به این قابلیت در آینده است. The Jerusalem Post +۱

این اظهارات در شرایطی مطرح شده که مقام‌های اسرائیلی درباره احتمال حمله مجدد به ایران و ضرورت هماهنگی نظامی با آمریکا سخن می‌گویند. بنابراین، اتهام شیمیایی جدید صرفاً یک ادعای اطلاعاتی نیست؛ بلکه در بستری مطرح شده که در آن، موضوع تهدید قریب‌الوقوع و توجیه اقدام پیش‌دستانه نیز به بحث گذاشته شده است.

روایت آرشیو ۲۰۱۸؛ چه چیزی واقعاً اعلام شده است؟

شبکه عمومی کان اسرائیل در گزارشی که روز ۴ آذر بازتاب گسترده‌ای یافت، به نقل از منابع آگاه مدعی شد اسرائیل بیش از یک دهه از فعالیت‌های مرتبط با برنامه شیمیایی ایران اطلاع داشته است. بر اساس این گزارش، بخشی از اسناد مرتبط با آنچه برنامه تسلیحات شیمیایی ایران توصیف شده، در میان آرشیو هسته‌ای ایران قرار داشته که اسرائیل در سال ۲۰۱۸ به آن دست یافته بود؛ با این تفاوت که این اسناد همراه با بخش اصلی مدارک مرتبط با برنامه هسته‌ای منتقل نشده بودند. The Times of Israel +۱

بنیامین نتانیاهو، نخست‌وزیر وقت اسرائیل، در ۳۰ آوریل ۲۰۱۸ از دستیابی این کشور به مجموعه‌ای از اسناد هسته‌ای ایران خبر داده بود. در آن زمان، محور اصلی ارائه اسرائیل، ادعای وجود فعالیت‌های گذشته ایران برای توسعه توانمندی تسلیحات هسته‌ای بود؛ موضوعی که نباید با ادعای تازه درباره برنامه شیمیایی یکسان تلقی شود. The Washington Post

نکته مهم این است که گزارش اخیر کان، به نقل از منابع مطلع منتشر شده و تاکنون متن کامل اسناد ادعایی، تصاویر قابل بررسی، مشخصات فنی یا ارزیابی مستقل از سوی نهادهای بین‌المللی درباره آن‌ها در دسترس عموم قرار نگرفته است. بنابراین، وجود اسناد ادعایی را نمی‌توان معادل اثبات وجود یک برنامه فعال و عملیاتی تسلیحات شیمیایی دانست.

پرسش اصلی؛ چرا این اطلاعات اکنون منتشر می‌شوند؟

در روایت رسانه‌ای اسرائیل، دو بازه زمانی متفاوت مطرح است: نخست، ادعای آگاهی بیش از ده‌ساله از فعالیت‌های شیمیایی ایران؛ دوم، دستیابی به آرشیو هسته‌ای در سال ۲۰۱۸ و یافتن اسناد مرتبط در میان آن. این دو موضوع لزوماً متناقض نیستند؛ ممکن است اطلاعات اولیه از مسیرهای دیگری به دست آمده و اسناد سال ۲۰۱۸ به آن افزوده شده باشند. اما مقام‌های اسرائیلی هنوز توضیح نداده‌اند که اطلاعات اولیه دقیقاً از چه زمانی، بر پایه چه شواهدی و با چه درجه‌ای از اطمینان در اختیار آن‌ها بوده است.

پرسش‌های بی‌پاسخ همچنان جدی‌اند:

اگر اطلاعات بیش از ده سال قدمت دارد، چرا جزئیات قابل بررسی آن در این مدت منتشر نشده است؟
اگر آرشیو سال ۲۰۱۸ حاوی اسناد مهمی بوده، چرا محتوای مرتبط با ادعای شیمیایی اکنون به رسانه‌ها راه یافته است؟
آیا در این فاصله، ارزیابی اطلاعاتی اسرائیل از یک فعالیت تاریخی به ادعای وجود برنامه فعال تغییر کرده است؟
چه شواهد تازه‌ای باعث شده است این موضوع در مقطع کنونی به‌عنوان تهدیدی مطرح شود که ممکن است اقدام نظامی پیش‌دستانه را توجیه کند؟
پاسخ به این پرسش‌ها برای تشخیص تفاوت میان یک نگرانی اطلاعاتی قدیمی و یک تهدید فوری ضروری است. صرف گذشت زمان، ادعا را رد نمی‌کند؛ اما انتشار دیرهنگام آن نیز بدون توضیح درباره علت و زمان‌بندی، اعتبارسنجی مستقل را دشوارتر می‌سازد.

ایران؛ کشوری که قربانی سلاح شیمیایی بوده است

در بررسی این پرونده، یک واقعیت تاریخی نباید نادیده گرفته شود: ایران در جنگ با عراق از قربانیان اصلی استفاده از سلاح‌های شیمیایی بود. سازمان منع سلاح‌های شیمیایی (OPCW) در بیانیه رسمی خود به مناسبت سی‌امین سالگرد حمله شیمیایی به سردشت، تصریح کرد که شهروندان غیرنظامی این شهر در ۲۸ ژوئن ۱۹۸۷ هدف حمله شیمیایی قرار گرفتند و شماری از آنان جان باختند؛ بازماندگان نیز با آثار جسمی و انسانی این حمله زندگی کردند. گزارش‌های سازمان ملل نیز استفاده از سلاح‌های شیمیایی در جنگ ایران و عراق را ثبت کرده‌اند. ۲+ OPCW

این پیشینه، صرفاً یک یادآوری تاریخی نیست. تجربه حملات شیمیایی عراق به ایران، جایگاه قربانیان ایرانی را در بحث جهانی منع این تسلیحات برجسته می‌کند و اهمیت پایبندی همه کشورها به ممنوعیت توسعه، تولید، انباشت و استفاده از این سلاح‌ها را نشان می‌دهد. ایران در سال ۱۹۹۳ کنوانسیون منع سلاح‌های شیمیایی را امضا کرد و در ۳ نوامبر ۱۹۹۷ به آن پیوست؛ این کنوانسیون برای ایران از ۳ دسامبر همان سال لازم‌الاجرا شد. عضویت در این معاهده به‌تنهایی اثبات‌کننده پایبندی کامل یا ردکننده هرگونه تخلف احتمالی نیست؛ همان‌طور که اتهام یک دولت نیز بدون ارائه شواهد قابل ارزیابی، اثبات تخلف محسوب نمی‌شود. ۱+ OPCW

موضع ایران و خلأ شواهد مستقل

مقام‌های ایرانی اتهام توسعه تسلیحات شیمیایی را رد کرده‌اند. به گزارش تایمز آو اسرائیل، اسماعیل بقایی، سخنگوی وزارت امور خارجه ایران، این گزارش‌ها را «فریبکارانه» خوانده و آن‌ها را بخشی از تلاش برای ایجاد زمینه توجیه جنگی طولانی‌تر توصیف کرده است. The Times of Israel

در سوی دیگر، تا زمان انتشار این گزارش، جزئیات فنی اسناد مورد اشاره شبکه کان به‌صورت عمومی ارائه نشده و ارزیابی مستقلی از سوی سازمان منع سلاح‌های شیمیایی درباره ادعای تازه اسرائیل منتشر نشده است. برای ارزیابی معتبر چنین ادعایی، انتشار گزینشی تصاویر یا نقل‌قول از اسناد کافی نیست. لازم است اصالت اسناد، تاریخ تولید و منشأ آن‌ها، ماهیت مواد و فعالیت‌های ثبت‌شده و ارتباطشان با یک برنامه تسلیحاتی مشخص شود. همچنین باید میان پژوهش شیمیایی، فعالیت صنعتی یا دفاعی و توسعه سلاح شیمیایی تمایز گذاشت.

جمع‌بندی؛ ادعای اطلاعاتی یا مقدمه‌ای برای اقدام پیش‌دستانه؟

آنچه در حال حاضر می‌توان با اطمینان گفت، این است که وزیر دفاع اسرائیل اتهام توسعه تسلیحات شیمیایی را مطرح کرده و شبکه کان نیز به نقل از منابع آگاه مدعی شده اسرائیل بیش از یک دهه از این موضوع اطلاع داشته است. اما جزئیات اسناد ادعایی و شواهد لازم برای اثبات وجود یک برنامه فعال و عملیاتی هنوز در دسترس عموم قرار نگرفته است. هم‌زمانی طرح این اتهام با بحث‌های جاری درباره احتمال حمله مجدد به ایران، ضرورت بررسی دقیق‌تر انگیزه و زمان‌بندی انتشار آن را افزایش می‌دهد. این هم‌زمانی به‌تنهایی ثابت نمی‌کند که اتهام با هدف توجیه جنگ مطرح شده، اما پرسشی مشروع درباره نحوه استفاده سیاسی و امنیتی از اطلاعات محرمانه ایجاد می‌کند. در پرونده‌ای با چنین پیامدهای انسانی و امنیتی، معیار باید روشن باشد: اگر شواهدی وجود دارد، باید به شکلی قابل راستی‌آزمایی ارائه شود؛ و اگر قرار است بر پایه این ادعا تصمیمی با پیامد نظامی گرفته شود، صرف اعلام یک مقام سیاسی نمی‌تواند جایگزین ارزیابی مستقل و مستند شود.

منابع

۱. The Times of Israel – گزارش شبکه کان و اظهارات کاتس، ۲۴ و ۲۵ نوامبر ۲۰۲۶. ۱+ The Times of Israel
۲. The Jerusalem Post – جزئیات اظهارات وزیر دفاع اسرائیل. The Jerusalem Post
۳. OPCW – بیانیه رسمی درباره حمله شیمیایی سردشت و اطلاعات عضویت ایران در کنوانسیون. ۱+ OPCW
۴. سازمان ملل متحد – اسناد مربوط به حملات شیمیایی در جنگ ایران و عراق. ۱+ Digital Library
۵. Washington Post – گزارش دستیابی اسرائیل به آرشیو هسته‌ای ایران در سال ۲۰۱۸. The Washington Post